

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор“
в област на висшето образование 8. Изкуства,
професионално направление 8. 4. Театрално и филмово изкуство,
Научна специалност: 05.08.01. Театрознание и театрално изкуство.

Автор на дисертационния труд: Стилиян Драгомиров Петров, Катедра
„Актьорство и режисура за драматичен театър“ Национална академия за
театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“

Тема на дисертационния труд: „Тишината като действие. Театрални
измерения и практики“

Научен ръководител: доц. д-р Пенко Господинов

Автор на становището: проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, катедра
„Българска литература и теория на литературата“, Филологически факултет на
ПУ „Паисий Хилендарски“

Дисертационният труд на Стилиян Петров, авторефератът към него, публикациите по темата на дисертацията, както и цялостната документация по процедурата са оформени според изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ, уреждащи придобиването на научната степен „доктор“.

Дисертационният труд на Стилиян Петров избира за свое изследователско поле извънредно интересната и високопродуктивна тема: „Тишината като действие. Театрални измерения и практики“. С нея трудът всъщност се присъединява към постъпателно нарастващия през последните три десетилетия интерес на социолози (Никлас Луман и Петер Фукс), литературоведи (Аня Мари Рихтер), културолози (Алайда и Ян Асман), философи (Никълъс Банър) и други съвременни изследователи към феномените на прекъсната / отказана / забранена комуникация (тишина, мълчание, забрава и т.н.). В увода дисертацията полага своя изследователски импулс и вътрешната си мотивация в основното изследване на ХХ век, което провокира цялата многопосочност на актуалната философско-естетическата рефлексия върху тишината и мълчанието: „Светът на тишината“ на швейцарския философ Макс Пикард. Появила се почти 20 години по-късно, книгата на

Сюзън Зонтаг „Естетика на мълчанието“ със сигурност заслужава не по-малко внимание, но уводът всъщност цели не да опише предтекстовете, които позиционират изследователското поле на дисертацията, а да посочи устойчиво продължаващата липса на един конкретен фокус в него: театъра и по-скоро театъра като действие. Тъкмо този фокус дисертационният текст избира като конструиращ собствения му аналитичен периметър. С двете последвали уточнения: „действие“ в понятийния апарат на дисертацията е синоним на „изграждане“, „правене“, на практиката на театъра, разбирана съответно като практиката на синхронно случващия се български театър на ХХІ век – „тук и сега“ (с. 8), темата на дисертацията окончателно и ясно полага своите изследователски граници.

Структурата на дисертационния труд обхваща шест основни глави, първите пет от които са подчертано дескриптивни и се стремят да синтезират една извлечена от практическия опит феноменология на тишината, разграничавайки постъпателно видовете тишина в театъра, граничните ѝ проявления (мълчание и пауза) и функциите на контекстните ѝ употреби. Наблюденията следват логиката на движение от възможно най-широките контекст – езика като комуникационна среда, в която тишината би могла да бъде нежелан дефект, „шум“ в протичащия информационен поток, към естетизиращи форми на присъствие на тишината в изкуството като цяло и конкретно в съвременния български театър. Коментарно са включени аналитичните самонаблюдения на Никола Тороманов, Иван Добчев, Стефка Янорова и др., които строят „фактичката“ база на дескриптивния текст.

Специално внимание заслужава шеста глава: „Емпирика на тишината. Пет авторски интервюта“. Чисто методологически тази част на дисертацията реализира експеримент на многогласието в научния дискурс: автонаративите изместват аналитичния глас, който поне привидно поема ролята на модератор, превключващ от една вариация на споделен опит към следващата. Пълноценно е инсцениран самият процес на създаване на театър – „започвайки от автора / преводача на текста, преминавайки към сценографа, след това към актьора, после – към концепцията на режисьора, стигайки накрая до критика“ (9), като по този начин пред четенето суксесивно се разстилат „ражданията“ на варианти тишина.

Всъщност в тази шеста глава нито ролята на анализатора е „снизена“, нито фигурата му е анонимизирана – те остават ясно видими в две полета. Първото поле е самото конструиране на интервютата, в които има ядро на повтарящи се, еднакви въпроси във

всички интервюта (общо девет за дисертацията); въпроси, разместени като позиционираност (акцентност) и уникални, отправени само към конкретната личност въпроси. Съдържателната страна на интервютата демонстрира задълбочено познание на процесите в актуалния театрален контекст и внимателно промислен личен подход на дисертанта към отделните творци, който позволява извличане на информацията в максималната ѝ пълнота. Второто поле на анализационно присъствие на изследователя е в избора на интервюираните личности. Ако дисертацията следваше анализационната логика на социологичната анкета, списъкът на респондентите би трябвало да е конструиран през концепцията за максимално широка представителност, т.е. да провижда и локалните варианти на съвременния театрален живот, да отчита наред с елитарните и формите на експерименталното, и масовите форми, да се интересува от сривовете, от „провалите“ на тишината, т.е. от нетърпимо шумния театър и т.н. Мястото на подобни анкети би било в едно обемно приложение към дисертационния труд. Подходът на дисертанта е кардинално различен – дисертацията буквално „отскача“ в полето на философското есе и се справя отлично, защото избира тъкмо онези творчески фигури, които биха могли пълноценно да реализират такъв подход: проф. Людмил Димитров, проф. Йерней Лоренци, Никола Тороманов, Стефка Янорова и Яна Добрева. Включването на чуждия поглед, на външното присъствие на опитност, чрез словото на проф. проф. Йерней Лоренци спасява изследването от толкова често срещаното се изравняване на тукашното, „домашно“ случване с целостта на дискурса на съвремието.

Дисертацията можеше да спечели много от едно логически по-внимателно подреждане на изложението, което да позволи изчистване на вътрешната повторителност, особено при цитиранията на пасажии от интервютата. Цялостното включване на текста на „Моцарт и Салиери“ на Пушкин не е убедително. Интерпретационното присъствие на дисертанта на места (особено там, където не е устоял на изкушението да говори като антрополог / филолог / социолог) пропада в ехо на общоприети постановки. Употребата на главни букви при абстрактни понятия не уплътнява философската им стойност, а работенето с афористично конструирани фрази понякога само имитира нарастване на смисъла. Предлагам на дисертанта да помисли върху тези проблемни места на изложението си не защото омаловажавам работата му, а защото съм сигурна, че на един следващ етап тя

ще бъде поднесена на българската читателска аудитория във формата на самостоятелно книжно издание.

Считам, че предложеният дисертационен труд на Стилиян Драгомиров Петров „Тишината като действие. Театрални измерения и практики“ е разработка на актуална тема със значими научни и практико-приложни приноси и това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да подкрепят кандидатурата му за придобиване на научната и образователна степен „ДОКТОР“ на НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, като тази си оценка ще потвърдя с позитивен вот по време на заключителното заседание на научното жури по конкурса.

Гласувам с ДА.

Проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева